

ԻՐԱՒՈՒՆԿ

ԼՐԱԳՐՈՅ ՇԱԲԱԹՕՐԵԱՅ ՅԱԻԵԼՈՒԱԾԸ

Ա. ՏԱՐԻ

ՇԱԲԱԹ 7 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 1896

ԹԻԻ 29

ԱՐԵՎԵԼԵԱՆ ԳՈՐԾԵՐ

Բարիդի կիսապաշտօնական թանկարժեքը այս վերնագրով կարևոր նախադրուած մը հրատարակած է, որմէ կը քաղենք հետեւեալ տողերը — Առանց նկատի առնելու Ֆրանս-թուրք համաձայնութեան դէմ անճարարիկ ձեռքերէ արձակուած հրաձգական փոքրիկ նիւթերը, տեղի կայ բանաւոր հաւատք մ'ընծայելու այն նոր և բարի լուրին թէ Կ. Պոլսոյ Եւրոպական դիւանագիտութիւնը կը պատրաստուի շարժուի վիճակի մը թեւակոխելու :

Եւ արդէն ժամանակը հասած է : Այդ կը պահանջեն բարձրաձայն նախ գործին մէջ ամենէն աւելի շահագրգռեալ ժողովուրդներուն տառապանքները, վրդովումները, երկիւղն ու փափաքները, այն ժողովուրդներուն՝ որոնք այնքան երկար ժամանակէ ի վեր կը սպասեն փրկութեան և խաղաղութեան : Նոյնը հազուադէպ միաձայնութեամբ կը պահանջեն պարագաները :

Ժամանակը հասած է, որովհետեւ Ֆրանսա դիւանագիտութեան հաւաքական անգործութեան անցեալ ժամանակամիջոցին մէջ կերպով մը ասպարէզ նետուելով ճանապարհը հարթեց, կարեւոր արդիւնքներ ձեռք բերաւ արդէն և աշակցութեան միայն պէտք ունի ոտանալու համար չէ թէ սին խոստումներ, այլ կարեւոր բարենորոգումներու գործադրութիւնը և թերեւս ընդհանուր ներողութիւն մը, որ բարիք մը պիտի ըլլայ : Ժամանակը եկած է, որովտեւ ընդհանուր կացութիւնը բարեփոխուեցաւ, Հայոց պատրիարքական խնդիրը կարգադրուեցաւ, այս ազգին կանոնադրը (Սահմանադրութիւն) փոփոխելու, այսինքն կտրատելու ցաւալի գաղափարը մէկ կողմէն դուրսեցաւ, կրեական բարենորոգումները վերջապէս գործադրուիլ սկսան : արիւնահեղ շարքերը դադրեցան, և մասնաւոր յանձնաժողով (արտակարգ դատարան) անուանեալ արդարութեան կեղծիքը ջնջուեցաւ : մէկ խօսքով, այժմեան նպատակաւոր հանգամանքները

յուսացուածէն աւելի յարմար առիթ կընծային փրկութեան անկեղծ և միահամուռ փորձ մ'ընելու :

Կը հաւաստեն մեզ թէ Եւրոպական պատրիարքական համաձայնած է այն միջոցներուն յատակագծին մասին, որոնք Գրան պիտի ցուցուին, պիտի յանձնարարուին և որոց կիրառութիւնը ստիպողաբար պիտի պահանջուի իրմէ : Կ'ապահովեն մեզ թէ այս բացարձակ համաձայնութեան գոյութիւնը միայն բաւական պիտի ըլլայ խորտակել ամեն ընդդիմութիւն և յաղթել պարզապէս յետաձգումներու հետեւող քաղաքականութեան մը անյաղթելի յամառութեանն իսկ :

Թօժարակամ կ'ընդունինք բարեգուշակ լուրը : Սակայն և այնպէս սխալ հաշիւ մը պիտի ըլլար, որոյ տէրութիւնները իրաւունք չունին ինքզինքնին ենթարկելու, — ինքզինքնին, իրենց բարոյական հեղինակութիւնը և մարդկութեան ու քաղաքակրթութեան սրբազան դասը, որոյ աւանդապահն են իրենք — եթէ կանխաւ չորոշեն այն գործադրական միջոցները, որոց անունը միայն հաւանականաբար պիտի բաւէ յաղթելու ամեն խոչնդոտներու, առանց որոց սակայն բարենորոգման յատակագիծը հազիւ այնքան արթնք պիտի ունենար, որքան այն թուղթը որուն վրայ գրուած է :

Ներքին է կարծիք թէ դահլիճները իրենց աչքերը չգոցեցին փորձառութեան ամենէն ակներեւ դասերուն հանդէպ : Ժամանակը եկած է Կ. Պոլսոյ մէջ կատարեալ համաձայնութեամբ գործելու, որովհետեւ ալ ժամանակ է արդիւնքի մը յանդէպ :

ՄԻԻԹԵՆԵՎՎԻՑԷ

Աւստրիա էլչիի Մ. Գալիչէնին Սուլթանտան թաղեալ իթարիկիւղըն է, էրմէնիլէրէ աֆվը ումուրի իթմէք մէսէլէսինին սատրապման հէվալէ օլընտըղընը վէ վիւքէլա մէհրիսինին իշպու մէսէլէ իլէ մէշղու պուլունտըղընը թէլէկրաֆ պիւտիւրմիլ տիր : Ֆազաթ պաղը մէնպապարտան ալընան մալիւմա :

Թա կէօրէ՝ աֆվ՝ ումուրի օլմալ, խուսուսի օլմալ իմիլ :

Աֆվը շահանէյէ նախ օլմալ էրմէնիլէրին պուլունտան սօնրա տէվլէթէ սատապաթա պուլընտմագլարընա տաիր քիլիսէտէ եէմին իթմէլէրի հագգընտա Ս. Պատրիարքըն բէսմէն վատ իթմէսինի Սուլթան էմր իթմիլ օլտըղընը Պալաւինք պիւտիւրիյօր :

Շուրաի տէվլէթ ազապընտան թէօտօրաքի վէ իքիտաիս վէ Բէթի մէմուրիյնտէն Տիւրիթրադօրուլօ նամ իւշ Բոււմար՝ Էտիւրնէ, Սիվալ վէ Պէրուլթ վալիլէրինէ մուսավին թալին օլընտըլար :

28 ինճի նիւնիսէմիլի թէլէկրաֆլար գըմընտա տէրճ իթմիլ օլտըղընը իւզրէ՝ Միւսթէմէտի Ամէրիգա ճիւսհուրիյէթ րէյիսի Մ. Քիլիլէնտ, գօնկրէտէ սէօյլէտիկի պիւրնութգտա, «Թիւրքիսըն շուհալը էսէֆ իշթիմալըն տէվալընա արթըլ թէհամմիւլ օլընտմալ վէ պու հալ 19 ընճը տարըն ինթիհա սընտա մէտէնիյէթ վէ իրիսթիյանլըլա քիւր կէթիւմէքտէ տիր» տէմիլ օլմալընտան տօլալը, Սուլթան զայէթ միւքէտտէր օլուպ, Մ. Քիլիլէնտէ գարլը րօթէսթ իթմիլ տէնիլիյօր, վէ պու սէպէպտէն Ամէրիգա վէ թիւրքիս պէյնիտէ ճէրէեան իտէն միւնասէպաթը սիյասիյէնին գաթ օլընտմալը զանն օլընտմալտա տըր :

Թալալը նամ կազէթանըն ալտըղը մալիւմաթա նազարէն՝ թիւրքիս իտարէսինին եէնիտէն թէլէքիլի իշիւն պիւր ճէտմէլ թէրթիպի հագգընտա՝ պէօյիւք տէվլէթլէր Սթանպուլաքի սէֆիլիլէրինէ մէհուրնիյէթ վէրմիլիլ վէ պու իշէ միւպաշէրէթ իթմէք իշիւն Բուսիս սէֆիլի Մ. Նէլիտօֆըն Սթանպուլաքի եէթիւմէսինէ պէլէնմէքտէ իմիլ : Մէքըլը ճէտմէլ թանղիւմ օլընտըլտան սօնրա, տէվլէթլէր պիւր իթթիֆադ անը Սուլթանա թէպլիլ իտէճէլէր : վէ եկէր Սուլթան անը պիւր թէէսիւր վէ քեմալիէն իճրա իթթիւրմէլ իսէ, ճէպրի սուրէթտէ իճրա իթթիւրմէք իւզրէ, լաղըմ կէլէն թէտպիլիլէրին էլէ ա :

Ընտմալը մուգարրէր իմիլ :

Մ. Նէլիտօֆ վիէննատա Աւստրիա խարիճիյէ նազըրը իլէ կէօրիւլալ : պաղը կազէթալարըն պէյանընա կէօրէ՝ թիւրքիսըն իսլահաթը հագգընտա համիլ օլտըղը ճէտմէլ իմիլէրաթօր ժօզէֆին թէնսիպինէ իհալէ իտէճէքտի, զիրա շու սըրա Սուլթան տիկէր տէվլէթլէրտէն զիյատէ Աւստրիա տէվլէթինէ էմիլիյէթ կէօլթէրմէքտէ տիր : էլչիի միւշալիլէյհ Սօֆիտան կէշմիլ վէ պու կիւն Սթանպուլ միւսէսէլէթ իթմիլ օլմալ պաղը :

Սուլթան Մուրատըն գաշտըղը սէօյլէնմէքտէ օլտըղընը Պէրլիլէր թալիկալաքըն Սթանպուլ մուսպիլի պա թէլէկրաֆ պիւտիւրմիլ տիր : Քէզա մէքըլը կազէթատա օլունտըղընա պինաէն կէնճ թիւրքլէրին Սթանպուլ գօմիթէսի էլչիլէրէ պիւր պէյաննամէ թագաթի իլէ, թիւրքիսըն պու հալի տէվալ իտէր իսէ, էրմէնիլէր իլէ պիւրէնէճէլէրին պէյան իթմիլ տիր :

Էվրոքտ ճէրիտէլէրինին պէյանաթընա կէօրէ՝ սապըզ զապիլիյէ նազըրը Նազըմ բաշա վէ պիւր թաղըմ՝ գապիլիյէ մէմուրալը Պուրսայա վէ սաիր մահէլլէրէ մէնֆի կէօնտէրիլէճէլէր իմիլ : Քէզա Սուլթանըն սէվիլիլէրինտէն իւզլէթ պէյին եիւզտէն տիւշմիլ օլտըղը սէօյլէնմէքտէ տիր :

Ախիլէն Սուլթանըն՝ Աւստրիա իմիլէրաթընա զայէթ գըլմէթտար պաղը հէտիլէլէր կէօնտէր միլ օլտըղը րէվալիլ օլընտըր :

Տիւրքը ումուրիյէ միւտիւրի Սըր վիսընթ Գալիար իսթիգրալ մէսէլէսի իշիւն Լօնտրայա կիթմիլ վէ Սուլթանըն պիւր մէքթուպընը Լօրտ Սօլպէրիէ կէօթիւրմիլ օլտըղը Հիւրիյէ կազէթատը եաղարապ իւզլէթէն շու զանն պէյան իտիյօր «Կալիպա էֆքեարը շահանէլէրին մէշղու իտէն իսլահաթ մէվատտընտան տօլալը Ապտիւլ Համիտ՝ ինկիլիլ պաշ վէքիլինէ պիւր քէրրէ տահա նամուսը իւզլէրինէ սէօլ վէրէճէք օլմալը » :

Իւզլէմիլին թապ օլընտմալը սաաթա տէկին պուկիւնքի թէլէկրաֆ կէլմէտի :

